

Αποκαθίσταται το μείζον Βυζαντινό μνημείο της Παρηγορήτισσας, στην Άρτα

/ [Παιδεία και Πολιτισμός](#)

Το Υπουργείο Πολιτισμού δρομολογεί τις διαδικασίες για την εκτέλεση των έργων αποκατάστασης και ανάδειξης του Ναού της Παρηγορήτισσας, στην Άρτα, μετά την ολοκλήρωση του συνόλου των μελετών (τοπογραφική, στατική, αρχιτεκτονική, ηλεκτρομηχανολογική, διαμόρφωσης περιβάλλοντος χώρου) που εκπονήθηκαν στο πλαίσιο της Προγραμματικής Σύμβασης Πολιτισμικής Ανάπτυξης μεταξύ του ΥΠΠΟ και της Περιφέρειας Ηπείρου και τη θετική γνωμοδότηση του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου επ' αυτών.

Η Υπουργός Πολιτισμού **Λίνα Μενδώνη**, δήλωσε: «*Η Άρτα, από τον 13ο αιώνα, έγινε σημαντικό κέντρο του βυζαντινού κόσμου, ως πρωτεύουσα του Δεσποτάτου της Ηπείρου, ανεξάρτητου κράτους, που ιδρύθηκε μετά την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης, από τους Σταυροφόρους, το 1204. Ιδρυτής του Δεσποτάτου ήταν ο Μιχαήλ Α΄ Κομνηνός Δούκας. Το 1231 ανέλαβε τη διακυβέρνηση ο ανιψιός*

του, Μιχαήλ Β΄ Κομνηνός Δούκας, ο οποίος εκτέλεσε ένα μεγάλο και πολυδάπανο οικοδομικό έργο στην Άρτα. Δεν αποκλείεται να ήταν και ο ιδρυτής της Μονής και κατασκευαστής της πρώτης φάσης της Παρηγορήτισσας, που αποτελεί μείζον βυζαντινό μνημείο, με εξέχουσα θέση στην ιστορία της τέχνης.

Άποψη του εσωτερικού και του τρούλου του κυρίως Ναού της Παρηγορήτισσας

Στο τέλος του 13ου αιώνα, τη διοίκηση του Δεσποτάτου της Ηπείρου ανέλαβε ο Νικηφόρος Α΄ Κομνηνός Δούκας, ο οποίος με τη σύζυγο του, Άννα Παλαιολογίνα, συγγενή των Παλαιολόγων της Κωνσταντινούπολης, επέκτεινε το κράτος και εγκαινίασε σειρά έργων, ανάμεσά τους και τη δεύτερη και σημαντικότερη φάση της Παρηγορήτισσας. Σε αυτοψία μας, το 2021, καθώς είχε παρέλθει ήδη εικοσαετία από τις στερεωτικές εργασίες, που είχαν υλοποιήσει οι υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού, διαπιστώσαμε την ανάγκη να δρομολογηθούν άμεσα εργασίες αναστήλωσης για την προστασία και την ανάδειξη του μνημείου. Τώρα, πλέον, είμαστε σε θέση να εντάξουμε το έργο της συντήρησης και της

αποκατάστασης του μνημείου στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο 2021-2027. Οι προβλεπόμενες επεμβάσεις αποσκοπούν κατ' αρχήν στη στερέωση και προστασία του, στην αναβάθμιση της μορφής και της εσωτερικής του διαρρύθμισης, αλλά και στη βελτίωση της προσβασιμότητας σε αυτό το μοναδικό μνημείο».

Άποψη του εσωτερικού με τον τρούλο του κυρίως Ναού της Παρηγορήτισσας

Η αρχιτεκτονική μελέτη αφορά στη βελτίωση του μνημείου όσον αφορά στην αρχική φέρουσα ικανότητά του. Συνοπτικά, στο ισόγειο, προβλέπεται να καθαιρεθούν τα επιχρίσματα που παραμένουν στο εσωτερικό του περιστώου. Το δάπεδο αποκαθίσταται στην ίδια μορφή, μετά τις απαιτούμενες στατικές παρεμβάσεις. Καθαίνεται η μεταλλική σκάλα πρόσβασης στον όροφο και κατασκευάζεται νέα στην ίδια θέση. Στον κυρίως Ναό, στις εξωτερικές επιφάνειες, προβλέπεται σημειακά η αποκατάσταση των φθαρμένων και ευτελών αρμολογημάτων, ώστε να μην παραμορφώνονται τα δομικά στοιχεία του μνημείου. Εσωτερικά προβλέπονται τοπικές ενισχύσεις κιονόκρανων και κιόνων που έχουν αστοχήσει. Από τις στέγες καθαιρούνται οι επικαλύψεις με κεραμίδια των πέντε τρούλων και των κεραιών της σταυρικής κάλυψης, όπως και του βάθρου του τυμπάνου του κεντρικού τρούλου.

Άποψη του εσωτερικού του κυρίως Ναού της Παρηγορήτισσας

Στον περιβάλλοντα χώρο προβλέπεται να κατασκευαστεί περιμετρικά «πεζοδρόμιο» για την προστασία της βάσης του μνημείου από τα όμβρια. Θα αποχωματωθεί και αναδειχθεί ο παλαιότερος, καταχωμένος σήμερα Ναός καθώς και η είσοδος της υπόγειας στοάς, στην ίδια θέση. Θα στερεωθούν οι τοίχοι της στοάς και θα διευθετηθεί το υπάρχον μονοπάτι πρόσβασης από τη βορειοανατολική είσοδο του αρχαιολογικού χώρου, σύμφωνα με τα σχέδια, ώστε να γίνει ασφαλές για την πρόσβαση των ΑμεΑ. Η στατική μελέτη περιλαμβάνει επεμβάσεις σε σημεία αστοχιών, με τοπικές ενισχύσεις, στις στάθμες θεμελίωσης, ισογείου, υπερώου, στέγης, οροφής και στον κυρίως Ναό. Η ηλεκτρομηχανολογική μελέτη περιλαμβάνει την ηλεκτρολογική μελέτη εγκατάστασης δικτύου φωτισμού (λειτουργικού, ασφαλείας και ανάδειξης), τη μελέτη των συστημάτων ασφαλείας (συναγερμός, δίκτυο κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης), μελέτη ύδρευσης (σχεδίαση υδροδοτικού δικτύου), και τη μελέτη μέτρων ενεργητικής προστασίας

(πυρασφάλεια με πρόβλεψη προληπτικών μέτρων, μέσα πυρόσβεσης σε περίπτωση πυρκαγιάς).

Η παράσταση του Παντοκράτορα του τρούλου

Πιθανότατα, ο Ναός της Παρηγορήτισσας, κατασκευάστηκε ως καθολικό μεγάλης Μονής. Σώζονται μια σειρά μονώροφων κελιών, τα οποία μπορούν να χρονολογηθούν, σχεδόν, συγχρόνως με το καθολικό. Επίσης, σώζεται και μέρος της αρχικής Τράπεζας της Μονής, που αναστηλώθηκε στη σημερινή του μορφή, κατά τις εργασίες του Ορλάνδου, μαζί με τα κελιά και το καθολικό, τη δεκαετία του 1960. Ο κυρίως Ναός είναι ιδιόρρυθμης και μοναδικής τυπολογίας, καθώς στην κατώτερη στάθμη παρουσιάζει τη διάταξη των οκταγωνικών ναών και των σταυροειδών εγγεγραμμένων στον όροφο. Ο Ναός στεγάζεται στο κέντρο, με ένα μεγάλο δωδεκάπλευρο τρούλο και τέσσερις μικρότερους οκτάπλευρους, στις γωνίες της στέγης. Ο κυρίως Ναός έχει τετράγωνη κάτοψη και πυργοειδή μορφή. Καταλήγει ανατολικά σε τρεις τρίπλευρες αψίδες, από τις οποίες η μεσαία είναι ψηλότερη και φθάνει έως το ύψος της στέγης.

Ναός Παρηγορήτισσας στην Άρτα

Η είσοδος στον Ναό γίνεται από τη δυτική πλευρά, όπου μια ημικυκλική σκάλα οδηγεί στον νάρθηκα. Ο γλυπτός διάκοσμος του μνημείου παρουσιάζει πολυμορφία και πρωτοτυπία, κυρίως, λόγω των τόξων των καμαρών που στηρίζουν τον τρούλο. Ο Ναός είχε αρχικά μαρμάρινο τέμπλο, που καταστράφηκε κατά τη διάρκεια της τουρκοκρατίας. Ο Ναός έφερε, επίσης, ψηφιδωτά που διακοσμούσαν τον τρούλο. Τα ψηφιδωτά χρονολογούνται στα τέλη του 13ου αιώνα. Στο ιερό και στους τοίχους του ισογείου του κυρίως Ναού υπάρχουν τοιχογραφίες, οι οποίες έγιναν σε διαφορετικές εποχές, μετά την καταστροφή της ορθομαρμάρωσης που διακοσμούσε αρχικά τον Ναό. Οι τοίχοι του κυρίως Ναού είναι σήμερα αγιογραφημένοι με τοιχογραφίες που έγιναν σε δύο επάλληλα στρώματα. Από τις τοιχογραφίες του πρώτου στρώματος, που πιθανώς έγιναν την ίδια εποχή με αυτές του ιερού, διακρίνονται ελάχιστα ίχνη. Καλύτερα σώζονται οι τοιχογραφίες του δεύτερου και νεότερου στρώματος που διακοσμούν τους τοίχους του ισογείου. Οι

τοιχογραφίες του κυρίως Ναού δεν είναι χρονολογημένες. Οι τοιχογραφίες του δεύτερου στρώματος χρονολογούνται στο β' μισό του 17ου αιώνα. Στο τέμπλο, οι τοιχογραφίες του παλαιότερου στρώματος πρέπει να είναι σύγχρονες με την εικονογράφηση του ιερού τον 16ο αιώνα. Στο δεύτερο στρώμα ανήκουν οι τοιχογραφίες των ολόσωμων αγίων που παρουσιάζουν αρκετές ομοιότητες με τις τοιχογραφίες του κυρίως Ναού.

Βόρεια όψη του Ναού της Παρηγορήτισσας